

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת בכורות מ"א-מ"ז

בס"ד, כ"ט כסלו תשע"ב

גליון מס' 657

השבוע בגליון

- ◆ על הבכורות להרבות בתורה
- ◆ דחיית פדיון הבן כדי שהאב יקיים את המצווה בעצמו
- ◆ "אברהם חנניה בן חנניה ז"ל הוא בכור שלא נפדה"

◆ הערוך השולחן - הבכורות קדושים!

- ◆ שתיית מים בפני רבים
- ◆ פדיון הבן מספק
- ◆ האם בכורות ישראל קדושים
- ◆ נוסח פדיון הבן

דבר העורך

ימין שמאל

כאשר הגיעו העניינים לידי כך שהוא נאלץ להלך בפוזמקאות לרגליו, הבין ר' יושע כי תמו כל הקיצין. זה לו ששה עשורים שהוא מהלך ברגליו על פני חלד. אמרו עליו, על ר' יושע, כי מה שהספיק בחמש שנים היו אחרים מספיקים בעשר שנים. זריזותו הפכה לשם דבר. איש לא זלזל בפקחותו, ואדם לא ההין לפקפק בחריפותו, אך כאשר היו שחים על אודות זריזותו של ר' יושע היו מתכוונים לרגליו. הללו ארוכות היו ומהירות כצבי, והיה ר' יושע מהלך עליהן לכל מקום שליבו חפץ בחיפזון מרשים. גם כאשר היה פוסק מהילוכו, לא נתן להן מנוחה. לעולם לא עמד על שתיהן גם יחד, אלא קיפץ מאחת לרעותה ומנהל עולם ומלואו.

אמת ניתנת להאמר, כי לא היה מכיר להן טובה על פעולותיהן למענו, אלמלא החל חש כי הן מזדקנות בקצב מהיר בהרבה ממנו. הוא מעולם לא העלה על דעתו כי יבואו ימים שבהם יביט על רגליו כאילו היו ישות נפרדת ממנו. היה עליו לטפל בהן, להוליך אותן, להרים אותן, ובקיצור, הוא חש כמי שהוטל עליו לפתע פתאום לטפל בשני דוידים ישישים באים-בימים ולמלא את כל משאלותיהם.

הוא התקשה להסביר מה אירע לרגליו, אך הוא סירב בכל תוקף לקבל חוות דעת של מומחים לענייני רגלים, מפרקים, הליכה ועוד כהנה וכהנה. הכל יהיה בסדר, היה גונח בשעה שדרך זוהירות על עקביו. את מקל הסבא שגרכש עבורו על ידי חבריו לעבודה כהשתתפות סמלית במצבך, הוא השליך לבוידעם בחמת זעם, תוך שהוא חוזר ושונה לסובבים אותו, "הלוך ילך ובכה - אבל הלוך ילך".

ימי הקיץ חלפו עברו להם ביעף, ור' יושע מצא את עצמו מחפה את רגליו הדואבות ביריעות צמר כדי להגן עליהם מפני הקור ההונגרי, ובלבד שלא ייאלץ לדחוס את כפות רגליו למנעליו המגושמים. במשך תקופה לא קצרה היה ר' יושע מהלך בפוזמקאותיו האוויריות, כשהררי בדים מלופפים סביב עצמותיו המזדקנות.

דף מד/ב ואין שותין מים בפני רבים

שתיית מים בפני רבים

התורה מעדנת את לומדיה ומשגבת לרום השמים את מעלת ההוגים בה יומם וליל ושוקדים בה כל חייהם, עד שהם מתעלים לדרגות גבוהות. אנו יודעים זאת, ובדף זה גם נוכל להוכיח בזאת, על ידי לימוד הגמרא.

אמרה מיוחדת אומר רבי אבא בריה דרבי חייה בר אבא: "ואין שותים מים בפני רבים". רש"י (ד"ה "ואין שותין מים") מפרש: "שדרך תלמיד חכם להיות צנוע באכילה ובשתיה". נמצאנו למדים, כי הנהגה זו נאמרה בתלמידי חכמים, אשר נפשם מתעדנת והצניעות היא מנת חלקם.

ברם, הפוסקים לא הסכימו ביניהם על אלו משקים מדובר ובאלו מקרים. מחלקתם נובעת מדברי בעלי התוספות (ד"ה "ואין שותין מים") השואלים מן המסופר בגמרא (פסחים פ"ב) על אחד האמוראים ששתה כוס בפני ציבור. בעלי התוספות מתרצים, ונצטט את לשונם כדי להבין את מחלוקת הפוסקים: "היינו בשעת סעודה... ובהלכות דרך ארץ אמרינן דברבים הופך פניו לצד אחר וישתה מים נראה דנקט מים לפי שאין רגליו לשתות כולן מים אלא הצמא בלבד אבל שאר דברים רגליו לשתות יחד".

ה"מגן אברהם" (או"ח סימן ק"ע) סובר, כי לעולם על תלמיד חכם לשתות בצניעות, לבד מאשר משקים שאינם מים ובתוך הסעודה בלבד. אולם, לדעת האליה רבה (שם) כוונת בעלי התוספות היא, שהנהגת תלמידי החכמים אינה אלא לגבי שתיית מים שלא בשעת הסעודה. כלומר, מידת הצניעות היא שלא לנהוג באופן המעורר תשומת לב מיותרת. מעתה, שתיית משקאות בחברת רבים, מקובלת בכל המקומות, שהכל סועדים את לבם ומרוויים את צמאונם במשקאות, ולוגמים יינות. ברם, אין זה נהוג להתכנס לשתיית מים. לפיכך, על תלמיד חכם להמנע משתיית מים בפומבי לעיני רבים (עיי"ש שמביא לכך מקור מפסקי תוספות ועיין בשע"ת ס"ק ד').

גאון קדמון, בשם מוהר"ר יעקב יהודה אויש מפראג, כתב הגהות על "אליהו רבה" (נדפסו לאחרונה במהדורת ה"לבוש" זכרון אהרון), והוא מביא ראיה מופלאה מרש"י כשיטת "אליהו רבה", שלא נאסרה אלא שתיית מים שלא במקום סעודה.

בגמרא (שבועות מ"א) מסופר, כי פעם אירע שריש לקיש נמנע מלהגיב על דברים שאמר רבי יוחנן, מפני שבאותה עת הוא שתה. רש"י מוסיף על אתר, שהוא שתה מים בבית המדרש. מניין ידע רש"י שהוא שתה מים דווקא? אין זאת, אלא שרש"י התקשה מדוע השתה מנעה ממנו לשמוע את דברי

צעילוי נשמת

הר"ד **משה הלוי יעקבסון** ז"ל

ב"ר משה יהודה ז"ל

נלב"ע א' בטבת

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **מרים ברכה רוזנצוויג** ע"ה

ב"ר מאיר יהושע ז"ל

נלב"ע כ"ט בכסלו תשע"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **שושנה זילברשטיין** ע"ה

ב"ר משה יהודה יבדלחט"א

נלב"ע ביום כ"ט בכסלו תשס"ד

תנצב"ה

הונצחה ע"י בעלה ידידנו
הר"ר **שאל זילברשטיין** ומשפ"י שיחיו - חיפה

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **עקיבא גור (גרשטנקורן)** ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע כ"ז בכסלו תשנ"ט **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה הנכבדה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

רבי יוחנן. על כרחך, שמפני הצניעות הוא הסב את פניו בעת ששתה. מכך הסיק רש"י שהוא שתי מים, כשיטת "אליה רבה", שרק בעת שתיית מים, שלא בשעת סעודה, על תלמיד חכם להסב את פניו... להלכה, כתב "ברכי יוסף" (שם), כי הלכה זו נוהגת ביחיד סגולה בלבד שבכל דור ודור [כדעת ר"ת בתוספת]. אולם, "משנה ברורה" (שם ס"ק י"ג) כותב בפשטות: "אין דרך ארץ לתלמיד חכם לשתות... והוא מביא את שתי השיטות הנזכרות, ואינו מציין כי מדובר ביחיד סגולה בלבד.

דף מו/א פטר רחם

פדיון הבן מספק

רב מבית מדרשנו סיפר על עצה מעניינת ששמע מפי תלמיד חכם, והמיועדת למקרים שבהם קיים ספק הלכתי, שמחמתו יש לפדות את הבן מספק, אך כמובן, אסור לברך את ברכת הפדיון בשם ובמלכות, שלא תהא ברכה לבטלה, חלילה.

כאשר אדם מלמד גמרא או הלכות לילדים, עליו ללמדם את הברכות כלשונן במלואן, כולל שם ה', שהרי מצווה רבה היא ללמדם ולחנכם לתורה וליראת שמים (עיין "שולחן ערוך" או"ח סימן רט"ו סעיף ג' ו"במשנה ברורה" שם). לפיכך, ניתן לייעץ לאב, שיקבץ סביבו מספר מילדי המשפחה, וילמד עמם את ההלכה הבאה ("שולחן ערוך" יו"ד סימן ש"ה סעיף י'): "בשעה שנתן הפדיון לכהן מברך, אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על פדיון הבן, וחוזר ומברך, שהחינונו...", כאשר הוא יפרט להם את נוסח הברכה כדי ללמדם, ובו בזמן יכוון, כי אם מצוות פדיון הבן הוא עושה, תעלה לו הברכה לשם המצווה.

היו שפקפקו בעצה זו, משום שהיתר זה נאמר על ברכות שהילדים נזקקים להם בתקופת ילדותם, כגון, ברכת הנהנין וכדומה, אך ברכת הפדיון, לכשיזדקקו לה בעתיד, ילמדוה בעצמם כיאה וכיאות שגדולים יהיו.

דף מח/א

האם בכורות ישראל קדושים

במאמר זה נעסוק במצוות פדיון הבן.

אנו יודעים, כי בשעה שיצאו מצרים נצטוו בני ישראל: "קדש לי כל בכור". אנו גם יודעים, כי מיד לאחר מכן הם נצטוו לפדותם. לדעת "ספורנו" והנצי"ב, אילולא היו מצטווים מיד על פדיון הבכורות, היו הבכורות אסורים בעבודות חולין מחמת קדושתם! כל האמור הוא בבכורים שיצאו מצרים, שנצטוו לקדשם ולהפרישם לקדושה (ראה רשב"ם שמות יג/א, רמב"ם שם ואברבנאל שם יג/א, וכן הוא בירושלמי במגילה פרק א' ה"ג). אולם בכורות ימינו אינם קדושים, וכל שנותר לנו הוא לפדות את הבן הבכור. הבה נבדוק את הנוסח הנאמר במצוות פדיון הבן.

נוסח פדיון הבן: הנוסח המיוחד של מצוות פדיון הבן, דורש הסבר. הכהן שואל את האב: "מאי בעית טפי ברך בוכרך או ה' סלעים" - במה אתה מעוניין יותר, בבכור בכורך, או בחמשת הסלעים. והאב עונה כי הוא חפץ בבנו ולפיכך הוא פודהו בחמשה סלעים (רמ"א יו"ד סימן ש"ה סעיף י' בשם הגאונים). כלום אם האב היה חפץ, היה יכול לתת את בנו לכהן? מדוע שואלים אותו במה הוא חפץ. זאת, ועוד: מאחר שהבכור אינו קדוש, 'פדיון' זה על מה ולמה?

ובכן, השאלה השניה היא בעצם התשובה לשאלה הראשונה. הרמב"ם (ספר המצוות מצווה פ') כותב: "שציוונו לפדות בכור אדם... ובאר לנו הנתינה הזאת איך תהיה והוא שנפדהו מהכהן, וכאילו הוא כבר זכה ונקנהו ממנו בחמש סלעים". כלומר, יש לבצע את הפדיון באופן שידגיש, כי הבן הבכור היה ראוי להיות קדוש ומופרש לעבודת ה', ולשם כך מבצעים "פדיון", ומשום כך הכהן שואל את האב אם הוא חפץ בבנו, כדי להדגיש שהבכור היה ראוי להשתייך לכהן.

עד כדי כך שונה מצוות פדיון הבן משאר מתנות כהונה, שהראשונים מספרים, כי במקומות מסוימים נהגו, שהכהן הפודה מברך ברכה ארוכה, שאותה הוא חותם במילים, "ברוך אתה ה'... מקדש בכורי ישראל לפדיונם" ("חינוך" מצווה שצ"ב, עיי"ש את כל הנוסח). מדוע, נשאל הריב"ש (סימן קל"א), הכהן מברך על קבלת חמשת הסלעים של פדיון הבן, ואינו מברך על שאר מתנות כהונה, תרומה, חלה, זרוע לחיים וקיבה, ועוד. מדבריו עולה, כי ברכת הכהן נובעת ממהות מצוות פדיון הבן, שבה נצטוונו להתייחס אל הבכור כאילו הוא נפדה מרשותו של הכהן [עיין ספר "ברכת כהן" עה"ת סימן פ"ג].

מעניין להיווכח, כי לפי נוסח פדיון הבן למנהגי הספרדים, שמקורו בראשונים, הכהן אומר: "עכשיו אתה ברשותי שאני כהן, ואביך ואמך מבקשים לפדותך שאתה בכור מקודש!"

לפנינו, איפוא, מצווה ייחודית ונדירה, לעשות לבצע ולומר 'כאילו', כאילו פודים את הבן מיד הכהן, בעוד שהוא שייך להוריו, וחמשת הסלעים הם מתנה מידי האב ליד הכהן.

אם אין בכך די כדי להעלות השתאות, יבואו דברי "ערוך השולחן" ויעוררוהו. בעל "ערוך השולחן" (יו"ד סימן ש"ה סעיף ל"ה) עוסק גם הוא בנוסח המיוחד של פדיון הבן: "ורבים התפלאו על נוסח זה, וכי היכן מצינו שהברירה ביד האב ליתן להכהן הבן".

הערוך השולחן - הבכורות קדושים!: בעל "ערוך השולחן" משיב (שם סעיף ל"ז): "והאמת כן הוא, שהם קדושים לדי' ככל הקדשים שאסור להם לעשות דבר חולין ואכילתם וכל מעשיהם בקדושה".

משפט חד וקצר מרעייתו, שיגר אותו הישר לוינא, אל האורטופד הנועד בעולם. ר' יושע לווה על ידי בנו ועל ידי חתנו, הוא נתמך בהם בכל כובד משקליו, ובעודו מתאמץ לפסוע בתחנת הרקבת של וינא לא היה באפשרותו להבחין במטעים התמחים של היונים המגוהצים למראה ההלך בעל הרגליים הארוכות המסתיימות בתוך גלילי צמר, הנשען בכל כוחו על שני עבדקנים הסרים למשמעתו.

דוקטור, פתח ר' יושע בלא שהיות, באתי עד לכאן כדי שתעשה את כל מה שצריך. קילף הדוקטור את הררי הדיים, הסיר את התחבושות, גזר את האיספלונית, והחל בודק במכשיריו את הרגליים הדואבות. "אורך בסדר, רוחב בסדר, גובה בסדר", הרופא אימץ לעצמו מנהג, לדבר תוך כדי הבדיקה כדי להרגיע את הפציינט. "עצמות בסדר, שרירים בסדר, גידים בסדר". - **דוקטור**, לא התאפק ר' יושע, "הכל בסדר, אז מה לא בסדר?"

- **את** זה נדע בבדיקות הבאות. לך תנוח ותשוב בשבוע הבא".

שבוע ארוך גדוש חששות חלף על ר' יושע, עד אותו רגע שבו הרופא הדגול הסיר את משקפיו מעל חוטמו, נעץ את מבטו הידעני בעיניו החוששות של ר' יושע וקבע, "אדון יושע, אתה זקוק לנעליים אורטופדיות".

- **זה** הכל? שאל ר' יושע באנחת רווחה שנשמעה עד חדר ההמתנה.

- **זה** הכל, השיב הרופא ביבושת. במשך שנים ארוכות סיגלת לעצמך הליכה בלתי נכונה, עצמות הרגליים שלך ספגו את הכל בדומיה, אך לבסוף הגעת למצב שבו הן אינן מסוגלות להמשיך ולישא אותך על גביהן בצורה כזו. אנחנו נבנה עבורך נעליים אורטופדיות מיוחדות, נעביר את נקודות הכובד ממקומות התורפה אל החלקים הבריאים שבכפות רגליך, ואתה, אדון יושע, תשוב להלך כאחד האדם.

השכם בבוקר התייצב ר' יושע למדידת רגליו. נעליים אורטופדיות, ועוד לרגליו של ר' יושע, אינן דבר של מה בכך. כשהלה נסוכה על פניו הסכין ר' יושע לכל אשר הצטוו לו על ידי הצוות הרפואי שבפיקודו של הדוקטור. הטבילו את רגליו בקערות שונות, השרו אותן בחומרים בעלי ריחות מוזרים, הרכיבו כפכפי עץ על כפות רגליו, מתחו גומיות סביב קרסוליו, ולבסוף יצקו גבס סביב כפות רגליו, כמו היה יסוד לבניין, והוא נאלץ לשבת בדומיה, ללא תזוזה, עד שהגבס התייבש.

אומן מיוחד בנה את הנעליים שלב אחרי שלב. הוא השחיל חוטי ברזל דקיקים לתוך עורות עבים, כשהוא מסביר לר' יושע, כי העור של החלק הקדמי של הנעליים רך במיוחד כדי להעניק גמישות לאצבעותיו של ר' יושע, ואילו העור התומך מן הצדדים, נוקשה אך סופג חבטות. ר' יושע התאמץ אך לא הצליח להבין איך זה יתכן, אך הוא הניח לבעל המלאכה ללהג, כל עוד אינו מטרידו יתר על המידה.

ר' יושע מדד את הנעליים בכל שלבי בנייתן. תחילה קשרו לרגליו את הסוליות בלבד, אחר כך להיפך, הניחו עליהן את העור עם השרוכים ללא הסוליות. תהליך מדידת העקבים היה מייגע ביותר, ר' יושע נאלץ להלך בתוך גיגית מים, כדי לרכך את הרגליים, הסביר לו המומחה, כשהוא גורר מתחתיו קוביות עץ בלתי מהוקצעות. ר' יושע צלח גם את המכשול הזה, עיקר ייצא מכאן ומבוקשו ברגליו.

עבדו חודשיים היה ר' יושע נרגש עד עמקי נשמתו. זה הרגע סיים את מדידת הנעליים המשולמות, והצוות הרפואי היה תמים-דעים כי לאחר תקופת הסתגלות קלה, ר' יושע ישכח כי אי פעם סבל מכאובים ברגליו.

הגיע רגע הפרידה. ר' יושע ערם את הסכום הנדרש על שולחנו של הרופא, ובתמורה הונחו הנעליים הנוצצות לצד ערימת הסיוט על השולחן הבוהק הנעליים חסרות הצורה היו נראות גדולות מכפי שהן באמת, אך ר' יושע לא שת את לבו לזאת, מאז ומעולם לא ייחס חשיבות לזוטות, קל וחומר בן בנו של קל וחומר לעת כזאת, שהנעליים ישיבו אותו למסלולו כמימים ימימה.

ר' יושע סירב בעקשנות להפצרות בנו וחתנו לנועל את הנעליים החל מרגע קבלתן. הוא ראה בלבישתן מעין התחלה חדשה, דף חדש בחיים. הוא הגיע אל מקום האכסניה שלו בתוך פוזמקאטו, כשהוא אוחז בידיו את הנעליים, התלבש במיטב מחלצותיו, ואז נעל אותן בהתרגשות כבירה. "זה ילחץ לך בהתחלה", הזהיר אותו הרופא, וזה באמת לחץ. לא היה מאושר ממנו. הוא התכופף במרץ ורכס את

לדעתו, בכור אדם קדוש כקדושת בכורי מצרים. ומאחר שאין אדם מסוגל לעמוד בקדושה זו ולשמור עליה, התורה נתנה לאב אפשרות לפדות את בנו, וזו כוונת הכהן, "במאי בעית טפי", האם אתה מעוניין שבנך ישאר קודש לה' או שמתן חמש סלעים ותפדהו מקדושתו. בעל "ערוך השולחן" מסיים "ובוודאי לא ימצא שום אב שלא יחפוץ לפדותו".

יש להדגיש, כי חידושו המופלא לא התקבל להלכה [עיי' "אוצר פדיון הבן", מבוא פ"ז, ועיי"ש ששיטה זו תמוהה מדברי הגמרא לעיל י"ב/ב שבכור אדם מותר בהנאה].

על הבכורות להרבות בתורה: מכל מקום, אף על פי שהבכור אינו קדוש, מדברי רבינו בחיי (במדבר לח/ב) אנו נוכחים לדעת, כי יש בו רושם מן הקדושה, שכתב, כי על הבכור להרבות ולעסוק בתורה וביראת שמים, ביתר שאת וביתר עוז, מצד מעלת בכורתו.

דף מט/א מת האב בתוך שלשים

דחיית פדיון הבן כדי שהאב יקיים את המצווה בעצמו

המשנה והגמרא עוסקים במצוות התורה, לפדות את הבן הבכור במלאת לו שלשים יום, על ידי הענקת חמשה סלעים לכהן, כנאמר (במדבר יח/טז): "ופדויו מבן חדש תפדה". כאשר נבקש לברר מתי זמן הפדיון המועדף על התורה, והאם יש חובה לפדות את הבן ביום השלושים דווקא, נמצא כי שתי אפשרויות לפנינו. **הדוחה את פדיון הבן מבטל מצוות עשה?** יש סוברים, כי על האב למהר ולפדות את בנו ביום השלושים, ואם אינו עושה כן, בכל יום ויום הוא מבטל מצוות עשה מן התורה, כי התורה הקפידה על כך שהבכור ייפדה מוקדם ככל האפשר. אם לא ביום השלושים, אזי ביום שלאחריו, וכן הלאה ("תניא רבתי" סימן צ"ח, "לבוש" או"ח סימן תקנ"א סעיף י"ז, וראה שו"ת חלקת יעקב חלק א' סימן פ"ח).

יש אומרים, שלא ציינה התורה את מועד שלושים הימים, אלא כדי להודיע שאין לפדותו בטרם מלאת לו שלושים יום. ברם, אין חובה לפדותו דווקא ביום השלושים. כמוכן, כי ככל מצוות התורה, "זריזין מקדימין למצוות", אך המאחר ממועד זה, אינו נחשב כמבטל מצוות עשה מן התורה. "החינוך" (מצווה שצ"ב) נוקט בדעה זו וכותב: "ואף על פי שאין למצווה זו זמן קבוע, דבכל שעתא ושעתא אחר שלושים יום זמנה היא [- שבכל שעה שלאחר מלאת שלושים יום, הוא זמן המצווה -], אף על פי כן, חכם לב יקח מצות, ויקדים ויעשה אותן מיד שאפשר לו" (וכן נוקטים היראים מצווה שג"א, וה"תורות הדשן" סימן ר"לג, ומהרי"ט אלגאזי הלכות בכורות פרק א' אות י"ד, וראה גם שו"ת "צפנת פענח" חלק ב' סימן ע"ה ושו"ת "אבני נזר" יו"ד סימן שצ"ה ושו"ת מהר"י פוזנא סימן ע"א העומדים בשיטה זו).

דיון זה אינו בהגדרת המצווה בלבד, אלא השלכות הלכתיות שונות נובעות ממנו, ונציין אחת מהן. מעשה ביהודי שגוייס בעל כורחו לצבא נכרי, כשהוא מותיר אחריו בבית תינוק רך הזקוק לפדיון הבן. מפקדיו לא הואילו לשחררו כדי לקיים את המצווה, והוא התלבט, אם ימנה שליח אשר יפדה את בנו בשליחותו, או שמתן עד אשר ישוחרר מן הצבא ויקיים את המצווה בעצמו. בעל "חלקת יעקב" (שם) מפלפל בארוכה בשאלה זו. מחד גיסא, בעל הפדיון מבקש לקיים את המצווה בעצמו, שכלל ידוע הוא: "מצווה בו יותר מבשלוחו" (קידושין מא/א). מאידך גיסא, יש לקיים את המצווה בהקדם האפשרי, ובכן, דחיפותו של הקדם אפשרי זה, תלוי ועומד בין שתי השיטות. אם דחיית המצווה נחשבת ביטול עשה, חובה לפדות את הבן מיד על ידי שליח. ברם, אם זמן המצווה הוא מיום השלושים ואילך, ומשום זריזים מקדימים ראוי להקדים את קיום המצווה, אך הדוחה את קיומה אינו נחשב כמבטל עשה, אזי, לזמן מועט אפשר לדחות את הפדיון. אמנם, לזמן מרובה אין לדחותו, מאחר שאין אדם יודע אלו אירועים עלולים להתרגש עליו עד שהמצווה תתבטל לחלוטין, חלילה [עיי"ש את המקור לחילוק זה]. לדעת רוב הפוסקים, הדוחה את פדיון הבן אינו מבטל מצווה מן התורה. אחת הראיות המוצקות לדעה זו, מבוססת על הוראת "שולחן ערוך", כי אין עורכים פדיון הבן בשבת. שהנה, חכמים אסרו לבצע בשבת פעולות הנדמות כמשא ומתן. בפדיון הבן, האב נותן לכהן כסף, או חפץ שווה ערך

לדעת רוב הפוסקים, הדוחה את פדיון הבן אינו מבטל מצווה מן התורה. אחת הראיות המוצקות לדעה זו, מבוססת על הוראת "שולחן ערוך", כי אין עורכים פדיון הבן בשבת. שהנה, חכמים אסרו לבצע בשבת פעולות הנדמות כמשא ומתן. בפדיון הבן, האב נותן לכהן כסף, או חפץ שווה ערך

לעילוי נשמת
מרת בריינדל רייזל זקון
 BARBARA ZAKON ע"ה
 בת ר' נחמן ז"ל נלב"ע א' בטבת תש"ס
תנצב"ה
 הונצחה ע"י משפחת זקון שיחיו

לעילוי נשמת ראש משפחתנו
 ר' **יעקב מיץ** ז"ל
 ב"ר שלום וזוג' רחל ז"ל נלב"ע א' בטבת תשס"ב
תנצב"ה
 הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
 הר"ר **משה אדלר** ז"ל
 ב"ר חיים טוביה ז"ל נלב"ע א' בטבת תשנ"ד
תנצב"ה
 הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
 מרת **שפרה בליטנטל** ע"ה
 בת הר"ר שכנא דוד ז"ל נלב"ע כ"ח בכסלו תשמ"ב
תנצב"ה
 הונצחה ע"י נכדה ידידינו
 הר"ר **שאלו חסדיאל** ומשפ' שיחיו - בני ברק

השרוכים, "חזק, מהודק, שיתפוס את הרגל", הדגיש בפניו המומחה חזור ושנה. כאב חד ובלתי מוכר החל עולה מבהונותיו. השמחה התפשטה בליבו, עוד מעט קט והכאבים יחלפו.

כשהוא מהדס במנעליו החדשים, יצא ר' יושע את חדרו ובמאמץ לא מבוטל עלה בידו להודות לבעל הפונדק על האכסניה הנאותה שהעניק להם. הוא התעקש להחזיק בעצמו את מזוודתו. זהו, אני אדם בריא, תשכחו ממני. אתם יכולים ללכת, הפטיר לעבר בנו וחתנו, אך השניים הבחינו בפניו האדומות ובזיעה הניגרת ממרומי מצחו, והם ליוו את צעדיו בחשש.

היה זה כה אופייני לר' יושע לסרב לנסוע אל תחנת הרכבת בעגלה, יש לי רגליים, יש לי נעליים, ברוך ה'; ואנחנו נלך ברגל. לא באתי לויגא כדי לנסוע על כרכרה. הם יצאו לדרך, ור' יושע התלונן מרה על אבני המרצפות המלאות בבליטות חדות. בנו וחתנו הביטו זה בזה בהשתאות, ולא פצו פה. בלא אומר ומילים, הושיט ר' יושע את ידו לעבר בנו, ונתמך על כתפו כמימים ימימה. מיד לאחר מכן ניגש החתן גם הוא, ותמך בר' יושע מצידו השני. שוב היתה השלישיה מהלכת בצוותא, אלא שהפעם נקט ר' יושע בעקבי העץ-ברזל שלו על הקרקע, ובלבו פעמה תקווה גדולה. **צעדי**ו של ר' יושע הלכו והתקצרו. הכאבים התגברו עם כל פסיעה. הרופא אמר שתהיה תקופת הסתגלות, אבל הוא לא אמר ש... ר' יושע קרס על ספסל קרוב והרים את רגליו על הספסל, אולי הדם זורם למטה, למעלה, מי יודע. לא איש כר' יושע יתיימש, בעל עגלה רחמני עצר באתח משעיטתו, והציע לחבורה האומללה להצטרף אליו חיים אין כסף אל בית הנותבות, אך ר' יושע הזדקף על רגליו בגאון ובגאווה, תודה אבל לא, אדוני, אני מהלך בעזרת רגלי בלבד. בעל העגלה משך בכתיפיו בהשתאות והמשיך בדרכו. ר' יושע המשיך ללכת. הכאבים התגברו, מכאובים מסוגים שונים פשו בעצמותיו והשתרגו על כפות רגליו. עתה כבר חש כאילו כרכו חוטי תיל סביב עקביו ובהונותיו שנכתשו עד דק. כאבים חדים בקעו לפתע מקסרולו וכמו התפרצות של געש, ושיתקו לרגע את ברכיו. גלים של צמרמורות פקדו את שריריו, וגידיו המיוסרים שידרו פקודות כאב אל מוחו התמה.

המצב היה קשה. קשה קשה מאד. העגלון אשר נדחה קודם לכן על ידי ר' יושע, הוזעק עתה להבהיל אותו היישר אל בית המרפאה של הדוקטור המהולל. הרופא לא הופתע לראותו בשנית. רגע קט הבטיעו נעליו של ר' יושע ושאל "קראת את כל הוראות שניתנו לך וביצעת אותן?" ר' יושע הסמיק והשיב, כי כה היה להוט ללבוש אותן עד שדילג על שלב קריאת הוראות ושינון. ובכן, המשיך הרופא, הבה נא את החוברת ונקרא בצוואת את הסעיף הראשון.

1. את הנעל עם החריץ העמוק יש לנעול על רגל ימין, ואת הנעל עם החריץ הרחב יש לנעול על רגל שמאל. אתה, אדון יושע, פשוט הפכת את היוצרות, לא השתמשת בנעליים כפי שהתבקשת לעשות.

סיפורו של ר' יושע הסתיים בכי טוב. כשוך המכאובים, הוא לבש את מנעליו כהוגן, והמעשייה הזו שימשה עבורו כפתח מפגשי הכרות ואשונה. זה עלול להיות עצוב בהרבה, כאשר מדובר על דברים חשובים יותר מנעליים.

בהר סיני זכינו לקבל ספר הוראות מפורט ביותר להנהגת חייו של היהודי: לשם כך נביבלנו כלים ואמצעים, כדי לקיים את רצונו יתברך. אשריו של היהודי הזוכה לנצל כיהא וכיאות את הכלים שניתנו לו.

בספרי (דברים) כתוב: "ובחרת בחיים. משל לאחד שהיה יושב על פרשת דרכים והיו לפניו שני שבילים אחד שתחילתו מישור וסופו קוצים ואחד שתחילתו קוצים וסופו מישור והיה מודיע את העוברים ואת השבים ואומר להם אתם רואים את שביל זה, שתחילתו מישור? כשתים ושלש פסיעות אתם מהלכים במישור וסופו לצאת לקוצים! ואתם רואים את שביל זה, שתחילתו קוצים? כשתים ושלש פסיעות אתם מהלכים בקוצים וסופו לצאת למישור".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 344 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

לחמשה סלעים, ולפיכך "שולחן ערוך" (או"ח סימן של"ט סעיף ד') פוסק, כי אין פודים את הבן בשבת. לו הדוחה את פדיון הבן היה מבטל מצווה מן התורה, ברי כי אין לדחות את המצווה, שהרי רבנן לא גזרו איסור זה כאשר על ידו נדחית מצווה מן התורה, אך אם הדחיה אינה מבטלת את המצווה, שזמנה הוא בכל עת ובכל מועד, מובן כי ניתן לדחות את הפדיון ולא לערכו בשבת קודש (שו"ת "חלקת יעקב" שם. ועיין "ערוך השולחן" י"ד סימן ש"ה סעיף מ"ד, ועיין מה שציין עוד בשו"ת "יביע אומר" י"ד חלק ו' סימן כ"ו).

דף מט/א נא/ב

"אברהם חנניה בן חנניה ז"ל הוא בכור שלא נפדה"

ילד חמד, היה מהלך בסמטאותיה וברחובותיה של ירושלים לפני יותר ממאה שנים, כשהוא עונד טס של כסף שעליו כתוב, כי אברהם חנניה בן חנניה ז"ל הוא בכור שלא נפדה, ועליו לפדות את עצמו לכשיגדיל.

יתום היה הילד ואביו הסתלק לבית עולמו בטרם הספיק לפדות את אברהם חנניה, שנקרא על שם אביו ומכך אנו למדים כי גם למולו לא זכה. טס הכסף נתלה על צווארו בהוראת הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל, אשר ציווה על אמו להשגיח כי לא יסור טס זה מעמו בכל עת ובכל שעה עד אשר ייפדה, ואף קרא לסופר, הורה לו ליטול גליון נאה ולכתוב עליו באותיות זהב את הנוסח הבא: **"וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם** (במדבר טו/לט). **הלוח הזה יהיה לי לזכרון, אני אברהם חנניה בן חנניה זצ"ל מזכרון טוביה דפה עיה"ק ירושלים תו"ב, בכור אנוכי, פטר רחם לאמי מורתי מרת יענטע רחל תחי, ועוד לא נפדתי, נולדתי ביום ח"י סיון שנת ה'תרט"ו, וכשאזכה בחסדו יתברך להיות בר מצוה, היינו ביום ח"י סיון שנת ה'תרע"ט הבעל"ט, אז אקיים בנפשי מצות פדיון בכור. ויהי רצון שהכהן שיקבל פדיוני יהיה הכהן הגדול אשר יכהן אז פאר בבית המקדש שיבנה במהרה בימינו אמן ואמן".** שלט זה יועד לשמש כמזכרת נוספת ליתום, שעליו לפדות את עצמו. לפי מנהג זה, אין פודים את הזקוק לפדיון, אלא ממתנים לו שיגדל ויפדה את עצמו.

למעשה, הדבר אינו מוסכם על כל הפוסקים, וקיימת מחלוקת בדבר. מצוות פדיון הבן מוטלת על אבי הבן, ולדעת ראשונים רבים, המצווה אינה משה מן האב גם לאחר שבנו הגדיל ועדיין לא נפדה (עיין "חינוך" מצווה שצ"ב ושו"ת הרשב"א חלק ב' סימן שכ"א). עם זאת, חובת האב אינה פוטרת את הבן לפדות את עצמו, אם נוכח שאביו אינו עושה כן (קידושין כט/א). כאשר אביו של התינוק נפטר, קיימת מחלוקת רבתי בין הפוסקים כיצד לנהוג. הש"ך (סימן ש"ה ס"ק כ') סבור, כי "יותר טוב לפדותו על ידי בית דין". הט"ז (שם, ס"ק י"א) טוען נגדו, כי על ידי כך מפסידים את הקטן מן המצווה, שכיום מונחת בחיקו מצוות פדיון שבידו לקיימה לכשיגדל. לפיכך, פוסקים רבים אימצו את המנהג המובא ברמ"א (שם סעיף ט"ו), לתלות טס של כסף על צוואר התינוק, להזכירו לפדות את עצמו לכשיגדל, לכל יבטל, חלילה, מצוות עשה זו (וע"ע "אוצר פדיון הבן" פרק ח' סעיף ד-ח). לפיכך, כאשר אביו של חנניה הקטן נפטר, הגר"ש סלנט זצ"ל קרא לאמו, ביקש הימנה להביא לפניו כף של כסף, ומסרה לצורך שרידד הימנה טס וכתב עליו את הנוסח המובא בתחילת המאמר. בנוסף על כל זאת, ביום השלושים להולדת חנניה, זימן הגר"ש סלנט זצ"ל עשרה כהנים לפניו, והודיע להם, כי בכור זה אינו פדוי. לא לחינם הוא נהג כן. בגמרא (כתובות ז/ב) מבואר, כי הרוצה לפרסם דבר, יכריזהו בפני עשרה. דווקא כהנים הוא זימן לפניו, משום שלהם זכות הממון בחמשת סלעי הפדיון, והוא הודיע להם על זכותם זו. את השלט הנאה הוא הורה לכתוב, כדי לענות בכך על טענות שהועלו, כי יש לחשוש שטס הכסף יאבד ויישכח. לפיכך, הורה לתלות את השלט במקום בולט. רושמי קורות העיתים מציינים בהשתאות, כי עד יום בר המצווה של חנניה, הסתלקו תשעה מן הכהנים לגנזי מרומים וכהן אחד בלבד נותר (תורת רבינו שמואל סלנט, חלק א' שמה-שמו).

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת בכורות • דף מ"א • יום ראשון כ"ט בכסלו

אבא! למה אין שוחטים אותי?

בכפר קטן בגליל התרועע ילד-המד בחצר ביתו. ליד דלת הכניסה הראשית כבר עמדה העגלה רתומה לשלשה סוסים, נוסעים לירושלים! עוד שבועים וחול חג הפסח, והמשפחה יוצאת לדרך עם קרנף פסח ועם קרננות נוספים שהקדישו במשך השנה. לפתע הבחין הילד כי כבש אחד שהקדיש כקרנף במהלך השנה, נותר בדייר ואינו מעמס על העגלה. "אבא! שךחו את הכבש. בכונה איננו לוקחים אותו?".

- "כו, בני יקירי. הכבש התחיל להדיף ריחות רעים, ואין מקריבים בבית המקדש אלא קרננות מקריבים בתכלית השלמות".

- "אז מדוע איננו פודים אותו ושוחטים אותו לעצמנו, כדינם של קרננות בעלי מום?".

- "יפה שאלת בני, נהנה האב, והסביר: "אפשר לפדות רק קרנף שיש לו מום קבוע הפוסל אותו מלהיות קרנף. הכבש שלנו לא נפסל מלהיות קרנף, אלא אהנונו נמנעם להקריב אותו כי אין זה ראוי להביא קרנף קזה לה' יתברך. לפיכך אנו ממתנים עד שיפיל בו מום, ואז נוכל לפדותו, כדברך".

למנוי גליון לילדים חייג:
1700-500-151
חודש היכרות חנים

לעילוי נשמת
מרת בריינדל רייזל זקון
BARBARA ZAKON ע"ה
בת ר' נחמן ז"ל נלב"ע א' בטבת תש"ס
תנצב"ה
The Reicher Family
הונצחה ע"י משפחת ריישר שיחיו - ארה"ב

לעילוי נשמת
החבר **מרדכי לנגה** ז"ל
בן החבר משה מיכאל ז"ל
נלב"ע כ"ז בכסלו תשמ"ה
תנצב"ה
הונצח ע"י משפחות לנגה ורוטנברג שיחיו

לעילוי נשמת
אבי מורי **צבי שכטר** ז"ל
ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע ביום כ"ח בכסלו תשס"ה
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו ידידנו
ה"ר אריה ישראל שכטר שיחיה

אלפי ילדי ישראל כבר התחילו את הצעדים הראשונים בעולם של לימוד עם שלושת החלקים של

ספר מאורות הדף היומי לילדים

קטעים נבחרים מתוך הדף היומי, משולבים במעשיות חז"ל, ערוכים וכתובים בצורה מאירה ופשוטה לילדי החמד בליווי אורים מרהיבים.

השילוב המושלם לדמי החנוכה! מתנה עם לימוד והנאה

לפרטים והזמנות: 1-700-500-151
להשיג בחנויות הספרים